

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แนวทางการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาปัจจุบัน ได้มีการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่าการปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา หากครูไม่ปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนและผู้เรียนไม่มีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังก็คงไม่เกิดขึ้น การปฏิรูปการศึกษาก็จะไม่สัมฤทธิ์ผลตามต้องการ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ได้กำหนดแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ไว้ในหมวด 4 มาตราที่ 24 ว่า ครูควรจัดเนื้อหาสาระโดยบูรณาการสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน และจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยจัดสภาพแวดล้อมสร้างบรรยากาศและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนในการใช้กระบวนการต่าง ๆ อาทิ กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการคิด การฝึกปฏิบัติ การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหา และการวิจัย ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น รวมทั้งมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น คิดเป็น ทำเป็น ใฝ่รู้ รักการอ่าน มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม ดังนั้น การที่จะปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาได้นั้น นับเป็นเรื่องยากเพราะเป็นเรื่องที่จะต้องปรับเปลี่ยนทั้งกระบวนทัศน์ (paradigm) และการปฏิบัติของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งได้แก่ ครู นักเรียน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน การจะดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จและเป็นไปอย่างยั่งยืนได้ ต้องอาศัยยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งระบบ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 5 มาตรา 80 (ราชกิจจานุเบกษา, 2550: 23-24) บัญญัติว่ารัฐต้องดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ และทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม พัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทยมีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่น

ในการปกครองระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ส่งเสริม และสนับสนุนความรู้รัก สามัคคี ปลุกจิตสำนึกเผยแพร่วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น และสอดคล้องกับ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (2545: 5-6) หมวด 1 มาตรา 6 บัญญัติว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม” และมาตรา 7 ที่บัญญัติว่า “กระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึก ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษา และส่งเสริมสิทธิหน้าที่เสรีภาพเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” นอกจากนี้ ในหมวด 4 มาตรา 24 ยังได้บัญญัติไว้ว่า “สถานศึกษาต้องจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมอันดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ สามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ”

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 มีเจตนารมณ์ในการพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง มีคุณภาพทั้งด้านการเป็นสังคมคุณภาพ ด้านสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และด้านสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 2) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในสิบปีประมาณ 2550 ที่กำหนดให้ยึดคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนักพัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา และสถาบันทางการศึกษา โดยมียุทธศาสตร์การศึกษาที่คุณธรรมนำความรู้ ในขณะที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในมาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ คือ 1) ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ 2) ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต 3) ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวที 4) ผู้เรียนมีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และไม่เห็นแก่ตัว 5) ผู้เรียน

มีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และ 6) ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2549: 11)

ราชกิจจานุเบกษา. (2552: 17-19) เล่ม 126 ตอนพิเศษ 125 ลงวันที่ 31 สิงหาคม 2552 ได้ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ซึ่งเป็นกรอบที่แสดงระบบคุณวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ ประกอบด้วย ระดับคุณวุฒิ การแบ่งสายวิชา ความเชื่อมโยงต่อเนื่องจากคุณวุฒิระดับหนึ่งไปสู่ระดับที่สูงขึ้น มาตรฐานผลการเรียนรู้ของแต่ละระดับคุณวุฒิซึ่งเพิ่มสูงขึ้นตามระดับของคุณวุฒิ ลักษณะของหลักสูตรในแต่ละระดับคุณวุฒิ ปริมาณการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเวลาที่ต้องใช้ การเปิดโอกาสให้เทียบโอนผลการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งระบบและกลไกที่ให้ความมั่นใจในประสิทธิภาพการดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของสถาบันอุดมศึกษาว่าสามารถผลิตบัณฑิตให้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานผลการเรียนรู้

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้บัณฑิตมีอย่างน้อย 5 ด้าน คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and Moral) ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal Skills and Responsibility) และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical Analysis, Communication and Information Technology Skills)

สำหรับด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) นั้น หมายถึงความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และใช้ความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และกระบวนการต่าง ๆ ในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน

ทิสนา เขมมณี และคณะ (2545: 47) ได้ร่วมกันวิเคราะห์ลำดับขั้นตอนของการคิดที่ชัดเจน เพื่อช่วยให้ได้แนวทางการสอนเกี่ยวกับลักษณะการคิดแบบต่าง ๆ โดยแบ่งเป็น ลักษณะขั้นพื้นฐานและลักษณะขั้นสูง โดยที่ลักษณะขั้นพื้นฐาน เป็นลักษณะการคิดทั่วไปที่จำเป็น ได้แก่ คิดคล่อง คิดหลากหลาย คิดละเอียดลออ คิดชัดเจน และลักษณะขั้นสูง ได้แก่ คิดกว้าง คิดลึกซึ้ง คิดไกล คิดถูกทาง และคิดอย่างมีเหตุผล ทั้งนี้ ลักษณะการคิด แต่ละลักษณะ จึงเป็นพื้นฐานของทักษะทางปัญญานั้นเอง

รูปแบบการเรียนการสอน คือ สภาพลักษณะของการเรียนการสอน ที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญที่ได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่าง ๆ ประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอน และเทคนิคการสอน ต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอน เป็นไปตามทฤษฎี หลักการ

และแนวคิดที่ยึดถือ โดยรูปแบบการการเรียนการสอน จะต้องได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือ ยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ

จิตตปัญญา (Contemplative) คือ การคิดพินิจพิจารณา ไคร่ครวญ ไคร่ตรงอย่าง รอบคอบ โดยให้ความสำคัญกับการตระหนักรู้ และการเรียนรู้โลกในด้านอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ ทศนะ มุมมองชีวิตตนและโลก ให้คุณค่าในการเรียนรู้ด้วยใจอย่างไคร่ครวญ ซึ่ง หมายถึงการสังเกตอย่างมีสติต่อการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองที่เกิดจากการเผชิญกับผู้อื่น และ โลก ภายนอกโดยผ่านกิจกรรม กระบวนการที่หลากหลาย มีเป้าหมายก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น พื้นฐานอย่างลึกซึ้งทางความคิด และจิตสำนึกใหม่เกี่ยวกับตนเอง และโลก ส่งผลต่อความประพฤติ การปฏิบัติ และการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ และปัญญา มีความรักเมตตาต่อตนเอง และสรรพสิ่งทั้งใน ฐานะที่เป็นส่วนหนึ่ง และหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ จิตตปัญญาเป็นความสามารถในการเรียนรู้การ เปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ในระดับต่าง ๆ ทั้งการเปลี่ยนแปลงในตน การเปลี่ยนแปลง ในองค์กร และการเปลี่ยนแปลงในสังคม จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า จิตตปัญญา เป็นปัจจัยหนึ่งที่มี อิทธิพลต่อการพัฒนาทักษะการคิด โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานที่เกี่ยวข้อง พบประเด็นที่ น่าสนใจว่า หากได้มีการนำหลักการ แนวคิดและกิจกรรมของจิตตปัญญา มาสร้างเป็นรูปแบบการ เรียนการสอน และมีการพิสูจน์เชิงวิชาการ จะทำให้เป็นการเริ่มต้นของการนำรูปแบบการเรียน การสอนไปสู่การปฏิบัติเพื่อทักษะการคิดได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น จึงได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญาตาม กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบ จิตตปัญญาศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของ ประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทักษะทางปัญญาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ศึกษาในสาขา วิชาเอกที่แตกต่างกัน
2. เพื่อพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ แบบจิตตปัญญาศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของ ประเทศไทย

3. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ในด้านทักษะทางปัญญาและด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยและชุดสื่อประสมจิตตปัญญาศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

1. สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย และหน่วยงานทางการศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับปริญญาตรีทุกสังกัด สามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา ไปใช้พัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย

2. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้รับทราบสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สังกัดคณะครุศาสตร์ ทั้งในภาพรวมและจำแนกตามสาขาวิชาเอก เกี่ยวกับระดับทักษะทางปัญญา และสามารถขยายผลให้อาจารย์ผู้สอนนำโมเดลเชิงสาเหตุของรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา ไปใช้พัฒนาทักษะทางปัญญาของนักศึกษาได้

3. คณาจารย์ที่สอนในระดับอุดมศึกษาทุกสังกัดในประเทศไทย สามารถนำไปใช้พัฒนาทักษะทางปัญญาของนักศึกษา ให้มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยได้

4. สถานศึกษาในสังกัดอื่น ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ สามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา ไปประยุกต์ใช้พัฒนาทักษะทางปัญญาให้กับผู้เรียนได้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ 4 ด้าน ประกอบด้วย ตัวแปรที่ศึกษา เนื้อหา ผู้ให้ข้อมูล วิธีการวิจัย และระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

1.1 ตัวแปรภายในแฝง คือ ทักษะทางปัญญา ประกอบด้วย ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการแก้ปัญหา

1.2 ตัวแปรภายนอกแฝง คือ

1.1.1 รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา ตัวแปรที่สังเกตได้ คือ สื่อสิ่งเร้าจูงใจ การรับรู้ การจัดระบบความคิดผู้สมอง การประมวลผลความคิด พฤติกรรมการคิด และการนำไปประยุกต์ใช้

1.1.2 ลักษณะการคิด ตัวแปรที่สังเกตได้ คือ ลักษณะการคิดขั้นพื้นฐาน และลักษณะการคิดขั้นสูง

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาวิชาที่ใช้ในการสอนเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ เป็นรายวิชาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและการพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษา (Basic Education Curriculum and Curriculum Development of Social Studies) รหัสรายวิชา 1021211 จำนวน 3 หน่วยกิต ใช้เวลาเรียน 3 คาบต่อสัปดาห์ รวม 48 คาบ ใน 16 สัปดาห์ โดยในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบการสอนและบูรณาการกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษากับเนื้อหาสาระของรายวิชาดังกล่าว ระยะเวลา 12 สัปดาห์ จำนวน 12 กิจกรรม

3. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

3.1.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีสังกัดคณะครุศาสตร์ ปีการศึกษา 2552 จำนวน 1,200 คน จำแนกตามสาขาวิชาเอกได้ดังนี้

1) ภาษาไทย	จำนวน 214 คน
2) ภาษาอังกฤษ	จำนวน 162 คน
3) สังคมศึกษา	จำนวน 229 คน
4) คณิตศาสตร์	จำนวน 164 คน
5) วิทยาศาสตร์ทั่วไป	จำนวน 155 คน
6) การศึกษาปฐมวัย	จำนวน 184 คน
7) การศึกษาพิเศษ	จำนวน 92 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ปีการศึกษา 2552 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1 เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลเชิงสาเหตุของรูปแบบการเรียนการสอนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดลองการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา ดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลเชิงสาเหตุของรูปแบบการเรียนการสอนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยใช้สาขาวิชาเอกเป็นเกณฑ์ในการแบ่งชั้นจำนวน 7 สาขาวิชาเอก นักศึกษา 1,157 คน ดังนี้

(1) ภาษาไทย	จำนวน 200 คน
(2) ภาษาอังกฤษ	จำนวน 162 คน
(3) สังคมศึกษา	จำนวน 200 คน
(4) คณิตศาสตร์	จำนวน 164 คน
(5) วิทยาศาสตร์ทั่วไป	จำนวน 155 คน
(6) การศึกษาปฐมวัย	จำนวน 184 คน
(7) การศึกษาพิเศษ	จำนวน 92 คน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดลองการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาเอกที่มีผลการประเมินลักษณะการคิดที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาเอกสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 2 จำนวน 47 คน

4. ขอบเขตด้านวิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบทดลอง (true experimental design) มีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยมีการประเมินทักษะทางปัญญาก่อนและหลังการทดลอง (control group pretest-posttest design) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 62)

5. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เวลาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2552 ถึงวันพุธที่ 20 สิงหาคม 2552 รวมระยะเวลาในการทดลอง ใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา 12 สัปดาห์ โดยบูรณาการ

กิจกรรมและใช้เวลาเรียนในชั้นเรียนร่วมกับเนื้อหาสาระในรายวิชา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการพัฒนาหลักสูตร สัปดาห์ละ 3 คาบ ซึ่งดำเนินการสอนโดยผู้วิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญที่ได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนเป็นไปตามทฤษฎี หลักการและแนวคิดที่ยึดถือ โดยรูปแบบการเรียนการสอนจะต้องได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ เป็นรูปธรรมของความคิด ที่บุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง ไดอะแกรม หรือ แผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเอง และบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจนขึ้น (ทิสนา เขมมณี. 2550 : 220)

2. จิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เป็นการศึกษาที่เน้นการฝึกปฏิบัติให้พัฒนาด้านในอย่างแท้จริงเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่างๆ โดยปราศจากอคติ เกิดความรักความเมตตา เข้าถึงความจริงและอ่อนน้อมต่อธรรมชาติ เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น เกิดความรัก ความเมตตา มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม เกิดปัญญา และสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุล

3. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา หมายถึง การจัดระบบการเรียนการสอนอย่างมีขั้นตอน เพื่อให้ นักศึกษามีความสามารถในการคิด พินิจพิจารณา ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง อย่างรอบคอบและลึกซึ้ง โดยให้ความสำคัญกับการตระหนักรู้ และการเรียนรู้โลกในด้านอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ เหตุผล ทักษะ มุมมองของชีวิต ให้คุณค่าในการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ โดยการสังเกตอย่างมีสติต่อการเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง ที่เกิดจากการเผชิญกับผู้อื่น และโลกภายนอก ผ่านกิจกรรมและกระบวนการที่หลากหลาย โดยรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา คือ “สบายตา โมเดล” (SBITHA Model) มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขั้นที่ 1 สร้างสิ่งเร้าจูงใจ (Stimulating motivation: S) หมายถึง สิ่งที่กระทบต่อความรู้สึกที่มีผลไปกระตุ้นหรือทำให้นักศึกษาเกิดความสนใจใคร่รู้ ประกอบด้วย ประสบการณ์ของนักศึกษา หรือสื่อที่ผู้สอนสร้างขึ้นเพื่อนำเสนอเนื้อหาสาระใหม่

3.2 ขั้นที่ 2 เจียรนัยการรับรู้(Brain perception : B) หมายถึง การทำความเข้าใจสิ่งเร้า จูงใจที่นักศึกษาได้รับรู้ ด้วยประเด็นคำถามที่กระตุ้นให้นักศึกษาได้คิดหาคำตอบ รวมทั้ง กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกัน (clarification and exchange of ideas) ประกอบด้วย

3.2.1 สุนทรียสนทนา (dialogue) หมายถึง การพูดคุยระหว่างบุคคลที่มีความมุ่งหมายเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างคู่สนทนา และเปิดโลกทัศน์ให้เห็นความเชื่อมโยงกันของสิ่งต่าง ๆ ทั้งหมด

3.2.2 การเล่าเรื่อง (storytelling) หมายถึง การใช้คำพูดเพื่อถ่ายทอดข้อมูลความรู้สึก ความคิดของผู้พูดไปยังบุคคลอื่น ด้วยความจริงใจ

3.2.3 การฟังอย่างลึกซึ้ง (deep listening) หมายถึง การรับรู้ข้อมูลด้วยการได้ยิน การมอง การอ่าน การสัมผัสอย่างตั้งใจ สามารถรวบรวมรายละเอียดของสิ่งที่ได้ยินด้วยจิตที่ตั้งมั่น เป็นการฟังที่ไม่ได้มุ่งหวังสิ่งที่จะได้จากสนทนาและไม่ใช้การฟังเพื่อเจรจาต่อรอง แต่เป็นการฟังที่รับความคิดทั้งหมดของผู้พูด โดยที่ผู้ฟังต้องมีสมาธิ ไม่วอกแวกไปจากเรื่องที่ฟังอยู่ และหยุดใช้ความคิดในเรื่องอื่นขณะฟัง

3.2.4 การบันทึกการเรียนรู้ (journaling) หมายถึง การเขียนสรุปเป็นสาระสำคัญจากการทบทวนประสบการณ์ที่ได้รับ ไว้สำหรับเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง

3.3 ขั้นที่ 3 จัดระบบสู่สมอง (step forward Intelligence: I) หมายถึง การจัดลำดับเรียบเรียงข้อมูลที่ได้รับอย่างเป็นระบบ แสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างข้อมูลต่าง ๆ อย่างมีแบบแผน โดยการเขียนผังมโนทัศน์ (mind mapping) หรือการวาดรูป (drawing)

3.4 ขั้นที่ 4 ประลองความคิด (Testing idea : T) หมายถึง ความสามารถในการเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อประมวลผลข้อมูลที่ได้รับ ซึ่งเป็นการทดสอบความคิดจากการทบทวนข้อมูลด้วยกระบวนการทางสมอง ที่มีแนวทางหรือรูปแบบวิธีการที่หลากหลายในการตีความปรากฏการณ์ หรือเหตุการณ์ แล้วกำหนดความคิดใหม่อย่างลึกซึ้ง ได้แก่ การพิจารณา การเพ่งดูอย่างตั้งใจ การตระหนักรู้ การพิจารณาใคร่ครวญ การมีวิจาร์ณญาณ เจตนารมณ์อันมุ่งมั่น การมองเข้าด้านใน การครุ่นคิด การเฝ้าดู การพิจารณาโดยแยกกาย การมีความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ การตั้งคำถามอย่างถึงราก ค้นหาความจริงของสรรพสิ่งต่างๆ การรับฟังด้วยใจเปิดกว้าง และการผ่อนคลายตระหนักรู้

3.5 ขั้นที่ 5 พฤติกรรมการคิด (Habitual behavior: H) หมายถึง การส่งเสริมให้กระทำ และแสดงออกถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เป็นการถ่ายโอนการเรียนรู้โดยการให้ออกาศนักศึกษทำได้

มีการฝึกฝนในสถานการณ์ที่หลากหลาย เป็นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น และสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้ไปสู่สถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย

3.5.1 สติกับการเรียนรู้และการทำงาน (mindfulness practices) หมายถึง การกระทำที่รู้ตัวตลอดเวลา ทั้งต่อการศึกษา การพัฒนาพัฒนาตนเองและการนำความรู้ที่ได้รับ ไปสู่การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

3.5.2 มีจิตอาสา (volunteer spirit) หมายถึง การให้บริการ การให้ความช่วยเหลือที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ด้วยความเต็มใจ โดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทนใด ๆ

3.5.3 ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม (ceremonies/rituals based/ in a cultural or Religious tradition) หมายถึง การกระทำที่แสดงออกถึงเจตนารมณ์ของการอนุรักษ์ สืบสาน สิ่งที่ดีงามของบรรพบุรุษให้คงไว้

3.6 ชั้นที่ 6 นำไปประยุกต์ใช้ (Appling process : A) หมายถึง การเลือกปฏิบัติ เพื่อนำไปใช้จริงในการแก้ปัญหา ส่งผลให้มีความสุข สุขกาย เป็นคนดี คนเก่ง และแสดงออกถึงการเป็นคนคิดเป็น เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนมีโอกาสใช้แนวคิดหรือความรู้ความเข้าใจที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่คุ้นเคยและไม่คุ้นเคย เป็นการแสดงว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย

4. ทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) หมายถึง ความสามารถในการใช้ความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และกระบวนการต่างๆ เพื่อวิเคราะห์และแก้ปัญหา ประกอบด้วย

4.1 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หมายถึง การใช้ความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และกระบวนการต่างๆ ในการจำแนก แยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นวัตถุ สิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์ และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสภาพความเป็นจริงหรือสิ่งสำคัญของสิ่งที่กำหนดให้

4.2 ความสามารถในการแก้ปัญหา หมายถึง การใช้ความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และกระบวนการต่างๆ ในการพิจารณาไตร่ตรองอย่างพินิจพิเคราะห์ เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน โดยพยายามหาทางคลี่คลายสิ่งเหล่านั้น ให้หมดไปอย่างมีขั้นตอน

5. ลักษณะการคิด หมายถึง ความสามารถที่บุคคลแสดงออกถึงวิธีการสื่อความหมายถึงการค้นหาคำตอบและพิจารณาสิ่งใด ๆ ด้วยเหตุผล อย่างเป็นระบบ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

5.1 ลักษณะการคิดขั้นพื้นฐาน หมายถึง การแสดงออกถึงวิธีการสื่อความหมาย ด้วยการพูด การเขียน การค้นหาคำตอบ การพิจารณารายละเอียด และจัดลำดับความสัมพันธ์ ประกอบด้วย

5.1.1 คิดคล่อง หมายถึง ปริมาณการพูดหรือเขียนได้ตอบประเด็นที่กำหนดให้ภายในเวลาจำกัด

5.1.2 คิดหลากหลาย หมายถึง การค้นหาคำตอบภายใต้ข้อจำกัดได้มากกว่าด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง

5.1.3 คิดละเอียดลออ หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาส่วนปลีกย่อยได้มากที่สุด

5.1.4 คิดชัดเจน หมายถึง การจัดลำดับความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ ที่แสดงถึงความเข้าใจ

5.2 ลักษณะการคิดขั้นสูง หมายถึง การแสดงออกถึงความสามารถในการพิจารณาสิ่งใด ๆ อย่างรอบคอบ ด้วยเหตุและผล มีการวางแผนและเป้าหมายที่เป็นประโยชน์ และเชื่อมโยงได้อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย

5.2.1 คิดกว้าง หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาองค์ประกอบทั้งจุดเด่นและจุดด้อยได้อย่างรอบด้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่คิดอย่างครอบคลุม

5.2.2 คิดลึกซึ้ง หมายถึง ความสามารถในการจัดลำดับความสัมพันธ์ที่มีความซับซ้อนของโครงสร้าง การสร้างระบบสัมพันธ์เชิงสาเหตุได้อย่างมีความหมายและมีคุณค่า เพื่อให้เกิดความเข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริง

5.2.3 คิดไกล หมายถึง การเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนเพื่ออนาคต

5.2.4 คิดถูกทาง หมายถึง การคำนึงถึงเป้าหมายและประโยชน์ในทางที่ดีต่อตนเอง ผู้อื่น และส่วนรวมในระยะยาวเป็นสำคัญ

5.2.5 คิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง ความสามารถในการจำแนกข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น อย่างเป็นระบบ และเชื่อมโยงกันระหว่างสาเหตุและผลที่เกิดขึ้น

6. ชุดสื่อประสมจิตปัญญาศึกษา หมายถึง การนำตัวอักษร ข้อความ ภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหวแบบวีดิทัศน์ เสียงและวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ มารวมกันเป็นกิจกรรมที่นำไปใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญเพื่อเป็นการพัฒนาทักษะทางปัญญา ประกอบด้วย 12 กิจกรรม คือ

6.1 สื่อกิจกรรม Who am I หมายถึง เหตุการณ์ เรื่องราวและประสบการณ์ของนักศึกษา ทั้งในทางดีและในด้านที่เจ็บปวด ที่มีอิทธิพลหรือส่งผลกับชีวิต ทำให้นักศึกษาได้รู้จักตนเอง รู้เป้าหมายของชีวิต มีจิตตื่นรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตนเอง เป็นผู้ที่เรียนรู้ที่จะฟังตนเองและผู้อื่น เข้าใจด้านในของตัวเอง รู้ตัว เข้าถึงความจริง ตื่นรู้ เกิดจิตสำนึกใหม่ เป็นผู้ที่มีความรัก เมตตา อันยิ่งใหญ่ มีปัญญาแห่งตน มีความสุข และเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

6.2 สื่อกิจกรรมฟังฟังฟังพา หมายถึง การเคลื่อนไหวตามจังหวะดนตรี โดยเริ่มจากคนเดียว เป็นคู่ และ 3-6 คน เพื่อต่อตัวกันเป็นรูปต่าง ๆ ตามที่คิดสร้างสรรค์ขึ้น ทำให้นักศึกษาเข้าใจชีวิตจริงของคนเรา ที่อยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องมีครอบครัว ต้องทำงาน ต้องมีเพื่อน ต้องได้รับและให้การช่วยเหลือคนอื่น

6.3 สื่อกิจกรรมภาพโดนใจ หมายถึง แผ่นภาพ 4 สี สวยงาม ที่นำมาให้นักศึกษาเลือก พร้อมทั้งบอกเหตุผล ความรู้สึก และสะท้อนความเป็นตัวตนที่แท้จริง นำไปสู่การวิเคราะห์เทคนิควิธีการปฏิบัติและการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่น

6.4 สื่อกิจกรรมผ่อนพักตระหนักรู้ หมายถึง การให้นักศึกษาได้อยู่ในอิริยาบถตามสบาย อย่างมีสติและมีความรู้สึกตัว โดยใช้เสียงเพลงประกอบ นำไปสู่การใช้จินตนาการเพื่อทำให้ร่างกายผ่อนคลายอย่างลึกโดยจิตตื่นรู้

6.5 สื่อกิจกรรมการคิดอย่างใคร่ครวญ หมายถึง การให้นักศึกษาได้ทบทวนตนเอง แล้วบรรยายด้วยคำ 3 คำ หรือวลีสั้น ๆ 3 วลี ที่บอกลักษณะของตนเองได้ดีที่สุด ทบทวนอุปสรรคในการพัฒนาตนเอง และชมตนเอง นำไปสู่การแก้ปัญหา พัฒนาตนและมองโลกในแง่ดี

6.6 สื่อกิจกรรมอย่าหนี หมายถึง power-point ที่นำเสนอเรื่องราวของบุคคลหนึ่งที่ได้รับโอกาสและการช่วยเหลือจากคนอื่น ๆ จนกระทั่งได้มีโอกาสตอบแทนบุญคุณเมื่อเวลาผ่านไป 15 ปี นำไปสู่การสร้างกำลังใจให้กับตนเองและการแก้ปัญหาฝ่าทางตัน

6.7 สื่อกิจกรรมคำของพ่อ หมายถึง power-point ที่นำเสนอเรื่องราวการสนทนา ระหว่างพ่อซึ่งมีอายุ 70 ปีกับลูกชายที่เพิ่งกลับมาเยี่ยม หลังจากแต่งงานย้ายครอบครัวออกไปไม่กี่ปี ณ ที่แห่งเดิม คน 2 คน ที่เคยถามคำถามเดียวกัน เพียงแต่เปลี่ยนผู้ถามและผู้ตอบ จนทำให้ฝ่ายหนึ่งทำสิ่งผิดพลาดซึ่งเขาเองแทบไม่รู้ตัว เป็นกิจกรรมที่นำไปสู่การพัฒนาตนในด้านการเคารพผู้มีพระคุณ โดยที่ต้องปฏิบัติจริง ปฏิบัติดี และปฏิบัติชอบ ด้วยกาย วาจา และใจ

6.8 สื่อกิจกรรม คิม ฟุค หมายถึง power-point ที่นำเสนอเรื่องราวของผู้หญิงชื่อ “คิม ฟุค”(Kim Phuc is Her Nam) แปลว่า “ความสุขดุจดังทองคำ (Golden Happiness)” เธอเกิดที่ Tran Bang ทิศตะวันตกเฉียงเหนือกรุงไซ่ง่อนใน เวียดนามใต้ เมื่อ พ.ศ.2506 ขณะที่ คิม ฟุค มีอายุ 9 ขวบระเบิดตกใส่เธอ ต้องผ่าตัดถึง 17 ครั้ง เป็นกิจกรรมที่นำไปสู่การเรียนรู้เรื่องชีวิตว่าไม่มีคำว่าจบ

เมื่อพบปัญหานั้นคือบทเรียนใหม่ ใครก็หวังความสำเร็จแต่จะได้รับความเฉพาะผู้ที่ลงมือทำด้วยความรู้ ความสามารถ ขยันหมั่นเพียร จริงใจ และตื่นตัวตลอดเวลา

6.9 สื่อกิจกรรม LOVE 2008 หมายถึง Clip Video ที่นำเสนอความสามารถ ของศิลปินคนหนึ่ง ที่ใช้ทรายในการสร้างภาพศิลปะได้อย่างสวยงามภายในระยะเวลาเสียงเพลง 1 เพลงเท่านั้น เป็นกิจกรรมที่นำไปสู่แนวคิดที่ว่าคนเราฝึกได้ หัดได้ โดยเฉพาะนิสัยที่ดี ๆ ได้แก่ ความมีน้ำใจ ไม่นิ่งดูดาย ชอบช่วยบริการ รับการศึกษาหาความรู้ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน จงรักภักดีต่อผู้มีพระคุณ รักความสะอาด มีระเบียบเรียบร้อย ทำงานเป็นระบบ คิดเป็นระบบ

6.10 สื่อกิจกรรม Get up หมายถึง Clip Video ที่นำเสนอเรื่องราวของชายพิการทั้ง แขนและขา มีเพียงลำตัวและศีรษะ เขาได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามว่าเมื่อเขาล้มลง เขาจะลุกขึ้น อย่างไรในขณะที่ไม่มียกแขนไม่มีขาช่วย เป็นกิจกรรมที่ทำให้รู้จักยอมรับ ชื่นชม ให้กำลังใจตนเอง และคนอื่น ไม่มีความอิจฉา ไม่แค้นเคียด และอยู่กับเพื่อนมนุษย์อย่างมีความสุข

6.11 สื่อกิจกรรมหินอ่อน หมายถึง power-point ที่นำเสนอเรื่องการสนทนากัน ระหว่างรูปสลักสตรีหินอ่อนกับพื้นหินอ่อน ซึ่งมาจากแหล่งเดียวกัน แต่มีคุณค่าต่างกัน เป็น กิจกรรมที่นำไปสู่การพัฒนาตนเองไม่เป็นคนที่หลงตนเอง คนเราถ้าหลงตนเองจะมองไม่เห็นสิ่งที่ต้อง แก้ไขและยังเข้าข้างตนเองอยู่เสมอ คนหลงตนเองนับว่าเป็นอันตรายอย่างใหญ่หลวง ใครพูดอะไรว่า อะไรจะไม่ฟัง ยึดตนเองเป็นหลัก การเป็นผู้รู้จักฟังคนอื่น ยอมรับความคิดเห็นของคนอื่นบ้าง ประกอบกับรู้จักสำรวจความบกพร่องของตนเอง นำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

6.12 สื่อกิจกรรม Cookies หมายถึง power-point ที่นำเสนอเรื่องราวของผู้หญิงคน หนึ่งที่มองโลกในแง่ร้าย เข้าใจผิดในสิ่งที่คนอื่นปรารถนาดี จนกระทั่งมารู้ว่ากระทำสิ่งที่ไม่ดี ลงไป ต้องการขอโทษขออภัย แต่สายไปแล้ว เป็นกิจกรรมที่นำไปสู่การพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มี มารยาทในการทำงาน การมีสัมมาคารวะ วางตนเหมาะสม ไม่ทำตัวเป็นคนเด่น ให้ความร่วมมือ กับส่วนรวม รู้จักใช้คำขอบคุณ ขอบใจและขอโทษ รู้จักชมคนอื่น จงฟังคำตักเตือนจากผู้ที่มี ประสบการณ์มาก่อน เมื่อทำผิดต้องรู้จักยอมรับผิดและขอโทษ ไม่พูดให้คนอื่นเสียหาย ตระหนัก อยู่ตลอดเวลาว่าหน่วยงานนี้เสมือนหนึ่งเป็นของเรา ปกป้ององค์กร อย่าเสียหายเรื่องการเงิน

7. ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียน การสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาและชุดสื่อประสมจิตตปัญญาศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ศึกษาในสาขาวิชาแตกต่างกัน มีทักษะทางปัญญาต่างกัน
2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทักษะทางปัญญาสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา สามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยได้
4. นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาและชุดสื่อประสมจิตตปัญญาศึกษา ในระดับมาก

